

Rozmístění služeb v Česku podle typu znalostní základny

Mgr. Ondřej Slach, Ph.D.

RNDr. Jan Ženka, Ph.D.

Bc. Vendula Reichová

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Přírodovědecká fakulta

Ostravská univerzita v Ostravě

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Teoretická východiska

- Zvyšující se význam (znalostně náročných) služeb pro regionální konkurenceschopnost a tvorbu/šíření inovací v regionech.
- Jednotlivá odvětví služeb se od sebe liší lokalizačními faktory a vzorci rozmístění.
- Zásadní vliv znalostních základů na rozmístění služeb.
- Typy znalostních základů:
 - analytická
 - syntetická
 - symbolická

Tab. 1 – Základní charakteristiky jednotlivých znalostních základů

Analytická	Syntetická	Symbolická
Tvorba nových znalostí o přírodních jevech prostřednictvím aplikace přírodních zákonitostí	Aplikace a rekombinace existujícího vědění	Tvorba významů, symbolů a estetické kvality
Vědecké poznání, formální modely, dedukce	Problémově orientované vědění, indukce	Kreativní proces
Spolupráce v rámci výzkumných týmů	Interaktivní procesy učení mezi dodavateli a odběrateli	Učení se praxí, učení se v projektových týmech
Silně kodifikované znalosti, vysoká míra abstrakce, univerzální vědění	Dominance nekodifikovaných znalostí, silně kontextuálně specifické vědění	Silně sémiotický znalostní obsah, vysoce kontextuálně specifické znalosti
Malý význam prostorové blízkosti, klíčová dostupnost kvalifikované pracovní síly a univerzit (zpravidla v metropolitních regionech)	Velký význam prostorové blízkosti trhu, dodavatelů a firem ve příbuzných odvětvích, různé vzorce rozmístění	Výrazná územní koncentrace (centra velkých měst)

Otázky

- Nakolik se typ znalostní základy promítá do rozmístění jednotlivých odvětví služeb na úrovni SO ORP?
- Jak se podílejí metropolitní regiony (jádra a zázemí) a nemetropolitní regiony na celkové zaměstnanosti v sektoru služeb na území Česka?
- Jak se tyto typy regionů liší z hlediska zastoupení jednotlivých odvětví služeb podle znalostní základny?

Předpoklady

- **symbolická znalostní základna**– vysoká míra územní koncentrace a kolokalizace (v centrech velkých měst)
- **syntetická znalostní základna**– nutnost prostorové blízkosti průmyslových firem, ne nutně v metropolitních regionech, možnost kolokalizace v průmyslových okrscích
- **analytická znalostní základna**– nutná blízkost vzdělané a vysoce kvalifikované pracovní síly, lokalizace v metropolitních regionech a městských jádrech

Metody

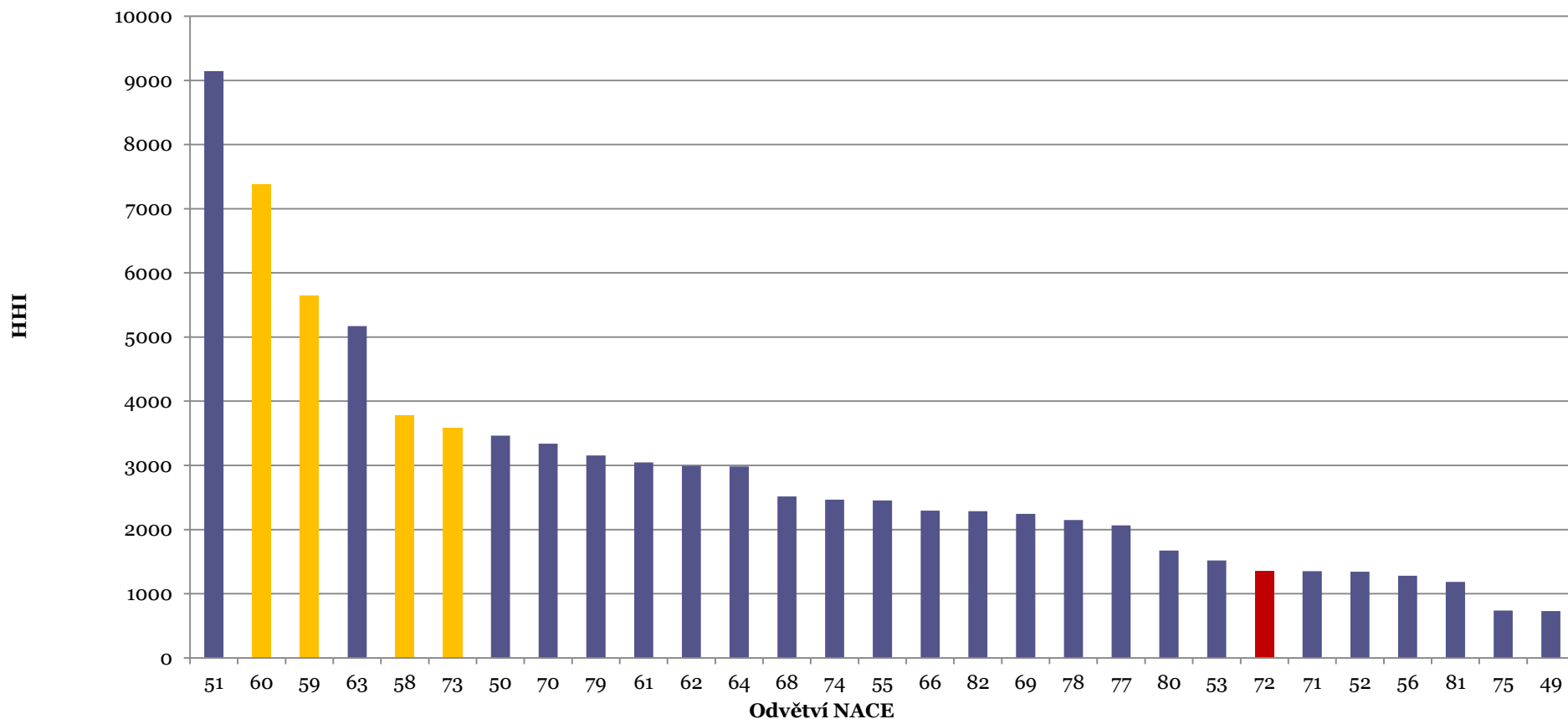
- Herfindahlův-Hirschmannův index – pro měření územní koncentrace zaměstnanosti ve službách
- Rozmístění vybraných služeb podle znalostní základny
 - softwarové služby -> syntetická ZZ
 - výzkum a vývoj -> analytická ZZ
 - reklama a průzkum trhu -> symbolická ZZ
- 5 typů regionů
 - metropolitní region Prahy (jádro a zázemí)
 - metropolitní regiony ostatních krajských měst (jádra a zázemí)
 - nemetropolitní regiony

Tab. 2 – Odvětví služeb podle znalostní základny

Služby se syntetickou znalostní základnou	Služby s analytickou znalostní základnou	Služby se symbolickou znalostní základnou
Doprava a skladování (49;50;51;52)	Výzkum a vývoj (72)	Vydavatelské činnosti (58)
Poštovní a kurýrní činnosti (53)		Filmy (59)
Ubytování (55), Stravování (56)		Rozhlasové a TV vysílání (60)
Informační činnosti (62;63)		Reklama a průzkum trhu (73)
Finanční činnosti (64;66)		
Realitní činnosti (68)		
Právní a účetní činnosti (69)		
Vedení podniků (70)		
Architekt., technické činnosti (71)		
Ostatní poradenské činnosti (74)		
Ostatní služby (75;77;78;79;80;81;82)		

Zdroj: Asheim, Coenen 2005; Strambach 2008; Pina, Tether 2015

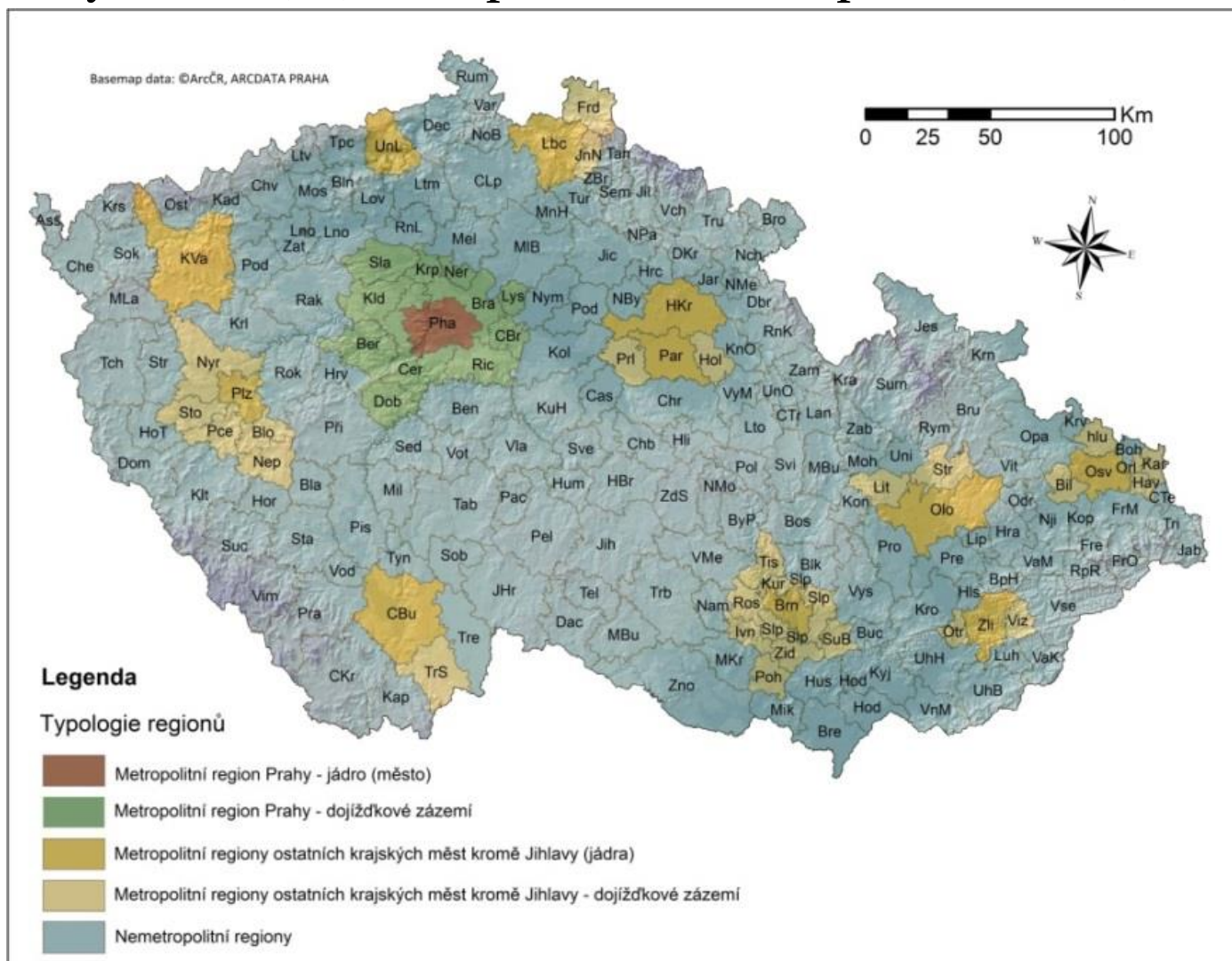
Obr. 1 – Územní koncentrace služeb na úrovni SO ORP (2013)

Pozn.: modrá – syntetická, žlutá – symbolická, červená – analytická

Zdroj: ČSÚ 2013, vlastní zpracování

Mapa 1 – Vymezení (ne)metropolitních oblastí podle OECD (2008)

Zdroj: OECD 2008; Kraft a kol. 2014, vlastní zpracování

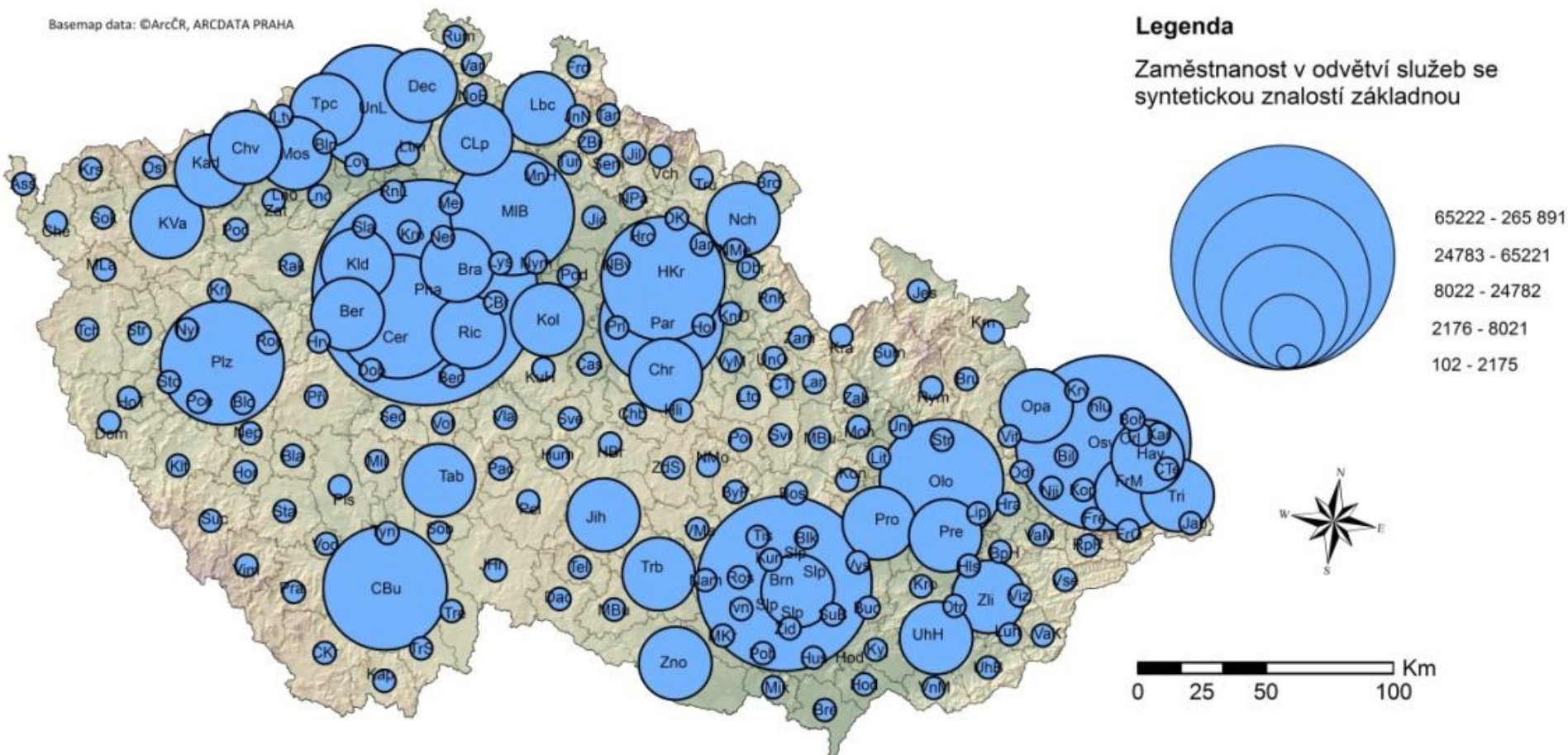
Tab. 3. – Rozmístění služeb v (ne)metropolitních regionech (2013)

%	Metropolitní regiony				Nemetropolitní regiony	Česko
	Praha-jádro	Praha-zázemí	Ostatní-jádra	Ostatní-zázemí		
Počet obyvatel	11,8	6,1	18,4	8,2	55,6	10512419
Zaměst. ve službách se synt. znalost. základnou	36,7	4,0	30,6	3,1	25,6	723904
Zaměst. ve službách se symbol. znal. základnou	61,0	3,9	20,6	1,4	13,0	30718
Zaměstnanost ve výzkumu a vývoji (NACE 72)	30,5	13,2	30,5	3,2	22,6	6788
Zaměst. v informačních technolog. (NACE 62, 63)	53,0	1,0	1,7	2,0	42,3	60425
Zaměstnanost v odvětví reklamy (NACE 73)	58,4	1,6	4,9	3,1	32,0	15805
Zaměstnanost ve vybraných službách celkem	37,7	4,1	30,2	3,0	25,1	761410

Zdroj: Český statistický úřad, 2013, vlastní zpracování

Mapa 2 – Rozmístění služeb se syntetickou znalostní základnou (2013)

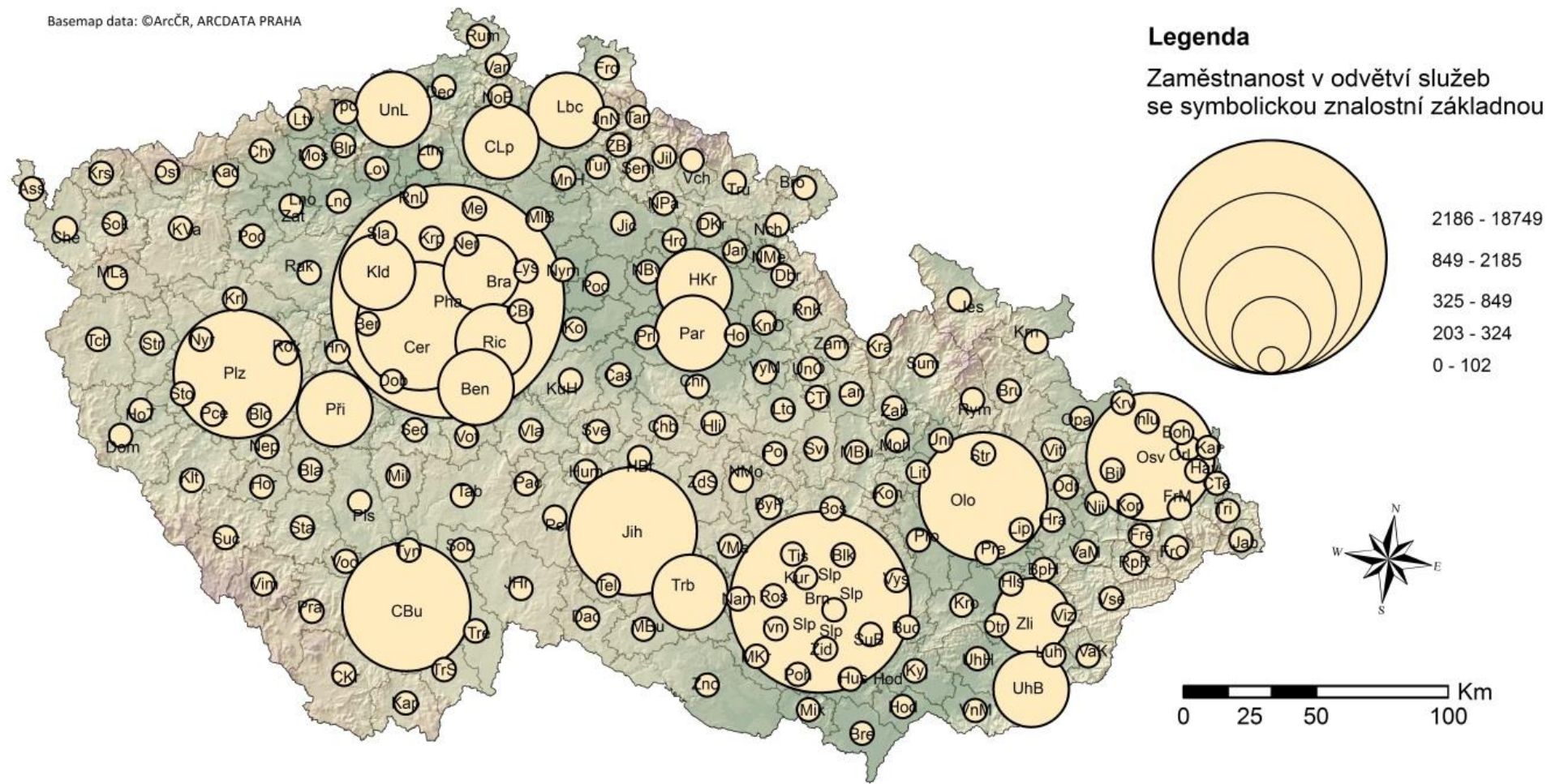
Basemap data: ©ArcČR, ARCDATA PRAHA

Zdroj: Český statistický úřad, 2013, vlastní zpracování

Mapa 3 – Rozmístění služeb se symbolickou znalostní základnou (2013)

Basemap data: ©ArcCR, ARCDATA PRAHA

Zdroj: Český statistický úřad, 2013, vlastní zpracování

Závěr

- **silná** územní koncentrace služeb se symbolickou znalostní základnou (60, 59)
- **různorodá** územní koncentrace služeb se syntetickou znalostní základnou (62, 63)
- **nižší** územní koncentrace u analytické znalostní základny (72)
– potvrzen předpoklad
- **nejvyšší** míra koncentrace (51) -> Praha (funkce gateway pro Česko a střední Evropu)
- Symbolická znalostní základna – dominance Prahy, podíl ostatních metropolitních regionů třetinový, podíl nemetropolitních regionů slabý.
- V případě analytické a symbolické znalostní základny nejsou značné rozdíly mezi podílem Prahy a ostatních metropolitních regionů.
- Nejvýraznější disperze zjištěna u analytické znalostní základny (potvrzení předpokladu).
- Pozice Prahy je dominantnější v odvětví reklamy než softwarových služeb, v nemetropolitních regionech naopak.
- Podíl zázemí ostatních metropolitních regionů je v případě vybraných odvětví syntetické a symbolické znalostní základny vyšší než podíl zázemí metropolitního regionu Prahy.

Literatura a zdroje

- ASHEIM, B., COENEN, L., (2005). Knowledge bases and regional innovation systems: Comparing Nordic clusters. *ResearchPolicy*, vol. 34, no. 8, pp. 1173-1190. ISSN 0048-7333.
- ASHEIM, B., COENEN, L., VANG, J. (2007). Face-to-face, buzz, and knowledge bases: sociospatial implications for learning, innovation, and innovation policy. *Environment and Planning C*, vol. 25, no. 5, pp. 655-670.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2013). Roční výkaz ekonomických subjektů vybraných produkčních odvětví. Praha. [Interní materiály ČSÚ].
- KRAFT, S., HALÁS, M., VANČURA, M., (2014). The delimitation of urban hinterlands based on transport flows: a case study of regional capitals in the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports*, vol. 22, no. 1, pp. 24-32. ISSN 2199-6202.
- OECD, (2008). *Redefining Urban: a new way to measure metropolitan regions*. [online]. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/regional/redefiningurbananewwaytomeasuremetropolitanareas.htm>
- STRAMBACH, S., (2008). Knowledge-Intensive Business Services (KIBS) as drivers of multi level knowledge dynamics. *Int. J. Services, Technology and Management*, vol. 10, no. 2/3/4, pp. 152-174. ISSN 1460-672. DOI:10.1504/IJSTM.2008.022117.

Děkuji za pozornost.

Vendula Reichová
**Katedra sociální geografie a regionálního
rozvoje**
Přírodovědecká fakulta
Ostravská univerzita v Ostravě
v.reichova@seznam.cz

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA